

Недотримання принципу верховенства права під час проведення експертиз щодо порнографії

Маргарита Журавльова,

докторка філософії у галузі психології, Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1569-5119>, e-mail: odndise@gmail.com

Обґрунтовано, що ілюстрування висновків експертів зображеннями порнографічного характеру є неправомірним та потенційно шкідливим для осіб, зафіксованих на відповідних світлинах / скріншотах. Зазначено, що ілюстрації висновків експертів порнографічними фрагментами мають обробляти певними способами, котрі унеможливають упізнання особи, задіяної в порнографічному контенті.

Ключові слова: експертиза щодо порнографії; судова експертиза відеозаписів порнографічного характеру; дитяча порнографія; мистецтвознавча експертиза; психологічна експертиза.

Violation of the rule of law principle during forensic pornography examination

Margarita Zhuravlyova

The paper substantiates the illegitimacy of illustrating expert conclusions with pornographic images, which is potentially harmful to individuals recorded in corresponding photos/screenshots. The author claims that the pornographic images (screenshots/photos) in expert conclusions must be processed in certain ways that will prevent recognizing an individual involved in pornographic content.

Keywords: forensic pornography examination, forensic examination of pornographic video records, child pornography, forensic art examination, forensic psychological examination.

Практика проведення експертиз щодо наявності інформації порнографічного характеру, зокрема дитячої порнографії, дає змогу дійти висновку, що експерти часто порушують права тих осіб, зображення яких досліджують. Так, висновки багатьох експертів-мистецтвознавців містять вкрай відверті світлини із зображенням жінок та дітей без використання будь-яких способів, що унеможливають упізнання особи (приховання обличчя та особливих ознак).

«Методика судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру» містить указівку на обов'язкове використання таких зображень під час складання висновку експерта: «Якщо у досліджуваному носії присутня інформація, що має ознаки порнографії, то робиться фотофіксація зображення відповідного характеру з метою ілюстрування висновку» [4].

Водночас, відповідно до ст. 3 Конституції України, честь і гідність людини разом з іншими соціальними цінностями визнано в нашій країні найвищими. Згідно зі ст. 8 Конституції України є чинним принцип верховенства права [1].

Вважаємо, що ілюстрування висновків експертів зображеннями порнографічного характеру є неправомірним та потенційно шкідливим для осіб, зафіксованих на відповідних світлинах / скріншотах.

Фактично може скластися ситуація, коли зображення постраждалої особи, зокрема дитини, у відвертих позах стає частиною матеріалів кримінального провадження, доступ до яких є у багатьох людей (слідчого, прокурора, адвокатів, суддів та їх помічників, інших експертів). Хай і з урахуванням конфіденційності змісту матеріалів кримінальних проваджень, чого вимагають норми КК [2] та КПК України [3], відверті зображення із матеріалів кримінальних справ стають об'єктами «розгляду» усіх людей, котрі під час виконання своїх професійних обов'язків працюють з цими матеріалами.

Навіть якщо експерт досліджує зображення тієї людини, що безпосередньо самостійно здійснювала розповсюдження особистих порнографічних світлин або відео, але їх отримувачами була обмежена кількість осіб (наприклад, замовники певної онлайн-трансляції), експерт може порушити права особи, що здійснювала розповсюдження, тому що своїми діями нібито розширює коло отримувачів контенту.

Відповідно до Конституції України та сучасних Європейських норм права експерт, як і будь-який інший громадянин України, має проявляти повагу до честі та гідності будь-якої особи, що фігурує в певному кримінальному провадженні та докладати усіх можливих зусиль щодо збереження максимального рівня конфіденційності

в делікатних справах, пов'язаних із розповсюдженням порнографії. У експертів немає жодних підстав під час формування висновку використовувати відверті зображення, тому що експерти мають можливість робити детальний письмовий опис усіх ознак порнографії, які були ними виявлені. Якщо у слідчих або суддів виникатимуть сумніви, чи дійсно досліджуваний матеріал містить відповідні ознаки, перелічені у висновку експерта, вони завжди матимуть можливість упевнитися, переглянувши об'єкти дослідження. Для порівняння: під час виконання біологічної експертизи щодо ідентифікації наркотичних речовин, у слідства та суду зазвичай не виникає сумнівів у тому, чи дійсно експерт досліджував об'єкт і не вимагають додавати до висновку світлини, зроблені під час проведення лабораторних аналізів.

Вважаємо, що імперативна норма щодо ілюстрації висновків експертів порнографічними фрагментами відео або відповідними світлинами, яка міститься в Методиці судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції

порнографічного характеру, має бути вилучена, а замість неї включена обов'язкова норма щодо можливості використання відповідних ілюстрацій винятково з уживанням певних способів, що унеможливають упізнання особи.

Перелік джерел посилання

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-II (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.02.2023).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.02.2023).
4. Методика судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру [реєстраційний код 15.1.12] / А. О. Долуда. Харків, 2011. 58 с.

Належна підготовка дитини та її офіційного представника до процедури опитування (допиту)

Маргарита Журавльова,

докторка філософії у галузі психології, Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1569-5119>, e-mail: odndise@gmail.com

Ольга Бордан,

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8459-8999>, e-mail: odndise@gmail.com

Висвітлено проблему належної підготовки дитини та її офіційного представника до процесу опитування. Визначено необхідні кроки, що передують процесу опитування дитини.

Ключові слова: психологічна експертиза; опитування дитини; допит дитини; підготовка офіційного представника до опитування дитини.

Proper preparation of a child and their official representative for interrogation (questioning) procedure

Margarita Zhuravleva, Olha Bordan

The purpose of this paper is to highlight the issue of proper preparation of a child and their official representative for interrogation procedure. The necessary steps preceding the interrogation (questioning) procedure of a child are identified.

Keywords: forensic psychological examination, child interviewing, child interrogation, preparation of official representative for child interrogation.

Допит дитини, яка постраждала від насильства або стала свідком злочину, є провідною слідчою дією на шляху доведення протизаконних дій.

Важливою складовою такого опитування є уникнення психологічної ретравматизації

дитини, створення психологічно безпечних умов, застосування спеціальних методик.

Зараз світова практика має кілька широковживаних методик, які надають дуже детальні рекомендації щодо проведення опитування задля